

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความร่วมมือของผู้ปกครองในการพัฒนานักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่เรียนร่วมในโรงเรียนจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ความหมายการมีส่วนร่วม
 - 1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - 1.4 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 2.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 2.2 ประเภทและลักษณะของความบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 2.3 การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
 - 2.4 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - งานวิจัยภายในประเทศ
 - งานวิจัยต่างประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ความหมาย

การมีส่วนร่วมเป็นการให้โอกาสผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ปฏิบัติงาน ได้เข้ามามีส่วนในการปฏิบัติงาน ตั้งแต่การวางแผน การร่วมในการตัดสินใจ การพัฒนาได้ก็ตามถ้าเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแล้ว ย่อมประสบผลสำเร็จและจะก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน การเป็นเจ้าของ เป็นการพัฒนาที่สนองต่อความต้องการของชุมชนสอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายไว้หลายประการ มีรายละเอียดดังนี้

สมยศ นาวิการ (2545 : 14) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็น กระบวนการของการให้ผู้ที่บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และเชี่ยวชาญของพวกเขาในการ

แก้ไขปัญหาของการบริหารที่สำคัญคือ อยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่ของการบริหารของพวกเขาให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและประการสุดท้ายต้องการให้ผู้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กร ไม่เพียงแต่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546 : 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงแต่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ดูล์ลาห์ (Douglah, 1970 : 90) กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่า เป็นคำที่มีความหมายกว้างและใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน นักการศึกษาใช้คำนี้ในการอ้างถึงการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ กิจกรรม หรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา นักรัฐศาสตร์ใช้คำนี้ในความหมายของการเข้าร่วมกับสถาบันทางการเมืองของชุมชน ได้แก่ การไปออกเสียงเลือกตั้ง นักสังคมวิทยาใช้ในความหมายของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ใช้คำนี้ในความหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ แม้ทัศนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจะมีความแตกต่างกัน แต่นักวิชาการหลายคน ก็ได้อ้างถึงข้อดกลงของสภาเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Council States. 1929) ที่ได้อภิปรายถึงการมีส่วนร่วมและสรุปว่า การมีส่วนร่วมนั้นต้องการการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องตามแบบประชาธิปไตย จากประชาชนอย่างสมัครใจ 3 ประการ คือ

1. เป็นเรื่องที่สนับสนุนส่งเสริมต่อการพัฒนา
2. มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นผลจากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาคกัน
3. มีความเชื่อถือในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบายและแผน

รวมทั้งการนำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่การปฏิบัติ (Midgley and Others. 1986 : 25)

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977 : 6) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในด้านการพัฒนาชนบทว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน 4 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไรและทำด้วยวิธีการอย่างไร
2. มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการ และการมีส่วนร่วมกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ
3. มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา
4. มีส่วนในการประเมินโครงการ

กุสตาโว (Gustavo, 1992 : 4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้น โดยปกติทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึงการเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่าง แต่ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมมีความชัดเจนและลึกซึ้งไปกว่าเพียงการมีส่วนรับผิดชอบเมื่อการมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม

หวัง (Whang, 1981 : 91 - 92) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงกระบวนการในการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือกลุ่มเพื่อได้สะท้อนถึงความสนใจของตนหรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงานหรือทรัพยากรต่อสถาบัน ระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของ พวกเขา

ไวท์ (White, 1982 : 8) ได้ให้คำจำกัดความ การมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 มิติด้วยกัน มิติที่หนึ่งคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สองคือ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจมิติที่สามคือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และมิติที่สี่คือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากความเห็นดังกล่าว สามารถสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึงการร่วมคิด ร่วมทำ การมีส่วนร่วมรับรู้รับทราบ ให้ความร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมหรือการดำเนินงานใด ๆ ของผู้ปกครองนักเรียน

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

นอกจากโรงเรียน ครูจะเป็นผู้วางแผนทางการศึกษาและการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนแล้ว ผู้ที่จะมีส่วนช่วยให้เป้าหมายบรรลุตามเจตนารมณ์ก็คือผู้ปกครอง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนจะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่จะให้ความสนใจกับโรงเรียนและกิจกรรมของโรงเรียน หลายครั้งผู้ปกครองเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในบทบาทอื่นอีกมาก ทั้งเป็นอาสาสมัคร เป็นวิทยากรเป็นผู้ร่วมให้ความคิดเห็น พัฒนาโรงเรียน อายากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับเด็กและการจัดการเรียนการสอน ปัญหาแต่เดิมที่ผู้ปกครองไม่สนใจโรงเรียนนั้นสาเหตุเพราะความห่างไกลในการเดินทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน ประการหนึ่งเป็นเพราะผู้ปกครองมีเจตคติว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่ต้องจัดการดูแลให้การศึกษาเด็ก อีกทั้งด้วยวัฒนธรรมไทยที่คนไทยนิสัยให้เกียรติกันไม่ต้องการรบกวนก้าวกายงานกัน ผู้ปกครองจึงไม่กล้ามาโรงเรียนด้วยเกรงว่าจะเป็นการก้าวกายงานโรงเรียน จึงทำให้ความสัมพันธ์บ้านและโรงเรียนน้อยลงจนเกือบไม่เกี่ยวข้องกันเลย นอกจากการมาฝากลูกเข้าเรียนเท่านั้นที่ผู้ปกครองกับโรงเรียนพบกันมากกว่าปกติ ดังที่พนม พงษ์ไพบูลย์ (2541 : 18 อังอิงในปกรณศรดินทิพย์, 2553 : 9) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการจำเป็นอีกประการหนึ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเข้ามาช่วยดูแลเรื่องการศึกษาของเด็กสืบเนื่องมาจากปัญหาต่าง ๆ ในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหา

ความประพฤติของนักเรียนไม่เหมาะสม ปัญหายาเสพติดที่พบมากในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองนักเรียน และผู้ปกครองกับครูไม่ดีพอ พบว่าเด็กที่มีปัญหาเป็นจำนวนมากมาจากครอบครัวที่ขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้ปกครองจะต้องร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อป้องกัน และแก้ปัญหาเหล่านี้ไม่ให้เกิดขึ้นกับลูกหลานต่อไปในอนาคต

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977 : 223) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่มการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการร่วมมือรวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัว
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

วิชิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพินิจ (2541 : 46 - 47) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การร่วมคิด
- ขั้นที่ 2 การร่วมวางแผน
- ขั้นที่ 3 การร่วมปฏิบัติ
- ขั้นที่ 4 การร่วมประเมินผล
- ขั้นที่ 5 การร่วมรับประโยชน์

วูม และ เยทตัน (Vroom and Yetton, 1988 : 183 - 184) ได้เสนอแนวทางในการที่จะกำหนดว่า (1) เมื่อไรควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) ควรจะมีส่วนร่วมมากน้อยอย่างไรในการตัดสินใจ และได้เสนอแนะว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนี้ควรขึ้นกับธรรมชาติของปัญหา และสถานการณ์ในการกำหนดรูปแบบ และปริมาณของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นควรมีกฎไว้ 2 กลุ่มคือ กฎกลุ่มแรกเป็นการส่งเสริมคุณภาพของการตัดสินใจและกฎกลุ่มที่สองเป็นการส่งเสริมการยอมรับการตัดสินใจ

ในการตัดสินใจนั้นมีทางเลือกอยู่ 5 วิธี ตั้งแต่ผู้บริหารตัดสินใจเองคนเดียว (Unilateral) ไปจนถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเต็มที่ (Shared) ทางเลือกในการตัดสินใจทั้ง 5 วิธี มีดังนี้

1. ผู้บริหารใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วตัดสินใจเองตามลำพัง
2. ผู้บริหารแสวงหาข้อมูลจากผู้อื่นและตัดสินใจเอง
3. ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นรายคน แสวงหาความคิดและข้อเสนอแนะและตัดสินใจเอง
4. ผู้บริหารปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องเป็นกลุ่ม แสวงหาความคิดเห็นร่วมกันโดยการอภิปรายแล้วตัดสินใจ
5. ผู้บริหารร่วมคิดกับกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาแล้วให้กลุ่มตัดสินใจ

รุ่ง แก้วแดง (2543 : 172 – 173) ได้เปรียบเทียบความสำคัญของพ่อแม่ว่าพ่อแม่คือครูคนแรกของลูก โดยเฉพาะแม่เพราะการเรียนการสอนเริ่มต้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของแม่และหลังจากที่เด็กเกิดจนถึงวัย 3 ขวบ พ่อแม่มิมีบทบาทสูงในการเป็นครูคนแรกของลูก ลักษณะเด่นในความเป็นครูของพ่อแม่แตกต่างไปจากครูปกติหรือมีมากกว่าครูทั่วไปคือพ่อแม่ให้ความรักความเอาใจใส่ต่อลูกอย่างมากมายจนยากที่จะหาความรักของครูอาชีพอื่นทดแทนได้ พ่อแม่เป็นครูของลูกตลอดเวลา คือสามารถอบรมสั่งสอนลูกได้ตลอดเวลา

กรมวิชาการ (2544 : 15 – 16) ได้เสนอแนะบทบาทการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียนในต่างประเทศ ผลงานวิจัยด้านครอบครัว พบว่า ความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างบ้านและโรงเรียนมีผลอย่างสูงต่อการเรียนรู้ของเด็ก ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีด้านจิตใจสังคม ในประเทศนิวซีแลนด์พบว่า ภูมิหลังของครอบครัวมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนนิวซีแลนด์ ได้พยายามเสริมสร้างบทบาทของครอบครัวที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็กด้วยการให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาร่วมกันพัฒนาเชื่อมโยงนโยบายและโครงการเข้าด้วยกัน ประเทศอังกฤษและเวลส์ ได้ใช้วิธีการอันหลากหลายเพื่อให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการมีกฎหมายบังคับให้ทางโรงเรียนจัดทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรระหว่างบ้านและโรงเรียนโดยปรึกษาหารือกับผู้ปกครองก่อน ข้อตกลงนี้ระบุความรับผิดชอบร่วมกันและบทบาทของผู้ปกครองอีกรูปแบบหนึ่งคือ การให้ผู้ปกครองและเด็กเรียนรู้ด้วย เพื่อพัฒนาความรู้ของผู้ปกครองไปพร้อม ๆ กับให้ผู้ปกครองเข้าใจถึงวิธีการเรียนของลูก เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทของครอบครัวที่มีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก และหนึ่งในเป้าหมาย 8 ประการของการปฏิรูปการศึกษา คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยเน้นว่าความร่วมมือนั้นจะต้องถึงระดับความรับผิดชอบร่วมกัน

จากความคิดเห็นดังกล่าว สามารถสรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการจัดการศึกษา โดยมีขั้นตอนการมีส่วนร่วม 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ร่วมคิด ตัดสินใจ หมายถึง ร่วมมองเห็นปัญหา ร่วมคิดแก้ไข ร่วมคิดพัฒนาร่วมออกความคิดเห็น ร่วมกำหนดจุดประสงค์ กำหนดเป้าหมาย วางแผนพัฒนาหาแนวทางเพื่อดำเนินการต่อไป

2. ร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง ร่วมกันปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยการช่วยเหลือ ร่วมมือ และประสานงาน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ

3. ร่วมในการประเมินผล หมายถึง ร่วมคิดวิเคราะห์ถึงการดำเนินงานว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ การปฏิบัติงานของผู้ที่มีส่วนร่วมมีมากน้อยเพียงใด และผลการปฏิบัติประสบผลสำเร็จหรือมีอุปสรรคหรือไม่ เกิดประโยชน์แก่นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างไร เพื่อพัฒนางานและแก้ไขในครั้งต่อไป

แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การพัฒนาการศึกษาที่มีความจำเป็นยิ่งที่หลายภาคส่วนต้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ครอบครัวและชุมชน เพื่อส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุนให้สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาเด็กมากยิ่งขึ้นและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐที่ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาโดยการกระจายอำนาจการกำหนดนโยบายและการบริหารโรงเรียนทุกระดับ ทุกประเภทให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการพัฒนาการศึกษา ดังที่ หวน พันธุพันธ์ (2529 : 79 - 95 อ้างอิงใน ปกรณ์ ศรีदनทิพย์, 2553 : 11 - 13) ได้เสนอว่าหลักการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชน ผู้บริหารในที่นี้คือ ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยครูใหญ่และหัวหน้าหมวดวิชา เป็นต้น บุคลากร หมายถึงบุคลากรในโรงเรียนนับตั้งแต่ครู อาจารย์ในโรงเรียน เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนจนถึงตัวนักเรียน ก็ถือว่าเป็นบุคลากรในโรงเรียนทั้งสิ้น ผู้ปกครองนักเรียนซึ่งหมายถึง บิดา มารดา ของนักเรียนหรือถ้านักเรียนไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา แต่อยู่กับญาติหรือผู้อุปการะอื่น ๆ ก็ถือว่าเป็นผู้ปกครองของนักเรียน ประชาชนในชุมชนอาจจะไม่ใช่ผู้ปกครองนักเรียนที่เรียนในโรงเรียน การจะพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับผู้ปกครองของนักเรียนและประชาชนในชุมชน ผู้บริหารอาจจะเชิญผู้ปกครองนักเรียนมาปรึกษาหารือเกี่ยวกับนักเรียนในการปรับปรุงการสอนนักเรียน หรือเชิญประชาชนในชุมชนมาประชุมปรึกษาหารือในการแก้ปัญหาของชุมชน ขอความช่วยเหลือจากผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนด้านการเงิน การเป็นวิทยากร และอื่น ๆ ส่วนผู้ปกครองของนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนอาจขอความช่วยเหลือจากผู้บริหารโรงเรียนในด้านการขอใช้สถานที่ในกิจกรรมต่าง ๆ การขอปรึกษาหารือในการแก้ปัญหาชุมชน หรือการพัฒนาชุมชน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนกับผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนในชุมชน เช่น ครูไปเยี่ยมผู้ปกครองนักเรียน ปรึกษาผู้ปกครอง

2. การเชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาโรงเรียน เช่น เชิญผู้ปกครองนักเรียนใหม่มาประชุมในวันปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาประชุมในวันก่อนเปิดเทอมแรกของทุกชั้น เชิญผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนในชุมชนมาประชุมเพื่อปรึกษาเชิญประชาชนในชุมชนมาประชุมร่วมกับครูในโรงเรียนเพื่อปรึกษาหารือในการปรับปรุงชุมชนหรือแก้ปัญหาในชุมชน เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาพบปะสังสรรค์กับครูในโรงเรียน เชิญผู้ปกครองนักเรียนมาชมนิทรรศการผลงานของนักเรียน จัดให้มีกิจกรรมสร้างความสามัคคีระหว่างผู้ปกครอง เชิญแม่ของนักเรียนมาร่วมงานวันแม่ที่โรงเรียนจัดขึ้น ดังนั้น การเชิญผู้ปกครอง ประชาชนมาโรงเรียน จึงเชิญได้ในโอกาสต่างกันมากมายซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างดียิ่ง

3. การรายงานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ เช่น การรายงานผลการเรียนของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ การรายงานความประพฤติของนักเรียน การรายงานเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียน

4. โรงเรียนให้ความช่วยเหลือชุมชน โดยพานักเรียนไปช่วยพัฒนาชุมชน โรงเรียนจัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแก่ประชาชนในชุมชน โรงเรียนให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้ และเผยแพร่ความรู้ใหม่ ๆ แก่ประชาชนในชุมชน ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคม จัดบริการข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ให้บริการชุมชนในด้านนั้นหนา การ ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ทางโรงเรียนจัดให้มีการสำรวจความต้องการและความจำเป็นที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนา ทางโรงเรียนร่วมกับหน่วยงานราชการอื่น หรือประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่น เพื่อสำรวจอนามัยของชุมชนและให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชน ทางโรงเรียนบริการด้านอนามัยแก่ประชาชนในชุมชน โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานอื่นในการพัฒนาชุมชน โรงเรียนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยการเร่งรัดความจำเป็นพื้นฐาน

5. โรงเรียนขอความช่วยเหลือและขอความร่วมมือจากชุมชน เช่น ขอความช่วยเหลือทางด้านการเงินจากชุมชน ขอความช่วยเหลือทางด้านวัสดุ ขอความร่วมมือในด้านแรงงานจากประชาชนในชุมชน ขอความช่วยเหลือในด้านคำปรึกษาหรือความคิดเห็นในการปรับปรุงโรงเรียนจากประชาชนในชุมชน บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของโรงเรียนในการจัดงานต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้อาคารสถานที่เพื่อประชุม จัดบริการห้องสมุดแก่ประชาชนในชุมชน ให้ประชาชนในชุมชน ให้ประชาชนได้ใช้สนามกีฬาของโรงเรียนในการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาต่าง ๆ ได้ ให้ประชาชนในชุมชน ใช้ห้องพยาบาล

6. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรประเภทสถาบัน ทรัพยากรประเภทวัฒนธรรมพื้นบ้าน การใช้ทรัพยากรในชุมชนเหล่านี้ จะทำได้คือ นำทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน เชิญบุคคลในชุมชน หรือทรัพยากรบุคคลมาเป็นวิทยากรแก่นักเรียน พานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ ให้นักเรียนศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน

7. การออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนตามบ้าน และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเช่น ครูใหญ่ ออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนและนักเรียนตามบ้าน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

8. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน โดยจัดให้มีสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน จัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ประจำโรงเรียนเพื่อตอบคำถามและให้ความสะดวกแก่ประชาชนและผู้ปกครองนักเรียนที่มาติดต่อโรงเรียน จัดเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียนทางสื่อมวลชน ให้นักเรียนทราบข่าวสารของโรงเรียนที่ถูกต้อง ให้ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณงาน ภารโรงและยามของโรงเรียนที่ถูกต้องด้วย ครูใหญ่และคณะครูออกประชาสัมพันธ์ด้วยตนเอง รับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนหรือประชาชนเชิญผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนมาชมนิทรรศการหรือกิจการของโรงเรียนหรือเชิญมาฟังการบรรยาย เรื่องราวที่น่าสนใจ จัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า

เทเลอร์ (Taylor, 1992 : 70 - 75) ได้กล่าวว่าถึงแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครองหน้าที่ที่สำคัญคือ ครูและโรงเรียนที่จะต้องให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง การสื่อสารที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียน ความสม่ำเสมอในการให้ข้อมูลของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองเป็นการสร้างมิตรภาพที่ดีโรงเรียนอาจใช้จดหมายข่าว ปฏิทินผลงานของเด็ก รวมถึงการมีห้องสมุดสำหรับผู้ปกครองจะเป็นสื่อจูงใจผู้ปกครอง และสิ่งที่สำคัญของความสำเร็จของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. มีการประเมินความต้องการของผู้ปกครองและความสนใจได้อย่างตรงเป้าหมาย สอดคล้องกับทรัพยากรของหน่วยงาน
2. มีคุณค่าสำหรับแต่ละครอบครัว
3. มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครองอย่างน้อย 10 ประการ ดังนี้
 - 3.1 สามารถมาเยี่ยมโรงเรียนได้ตลอดเวลา
 - 3.2 สามารถเสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหารโรงเรียนได้
 - 3.3 ได้รับรู้ข้อมูลการเรียนของเด็กและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ
 - 3.4 ได้รับนโยบายและการเรียนการสอน
 - 3.5 ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
 - 3.6 ได้รับความรู้จากโรงเรียน

- 3.7 มั่นใจในบุคลากรโรงเรียนที่มีคุณภาพ
- 3.8 มั่นใจในมาตรการความปลอดภัยของโรงเรียน
- 3.9 โรงเรียนมีการตอบรับเสมอ
- 3.10 มีการประชุมครูผู้ปกครองสม่ำเสมอ

มอริซสัน (Morrison, 1996 : 363 - 368) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองให้ประโยชน์หลากหลายทั้งต่อผู้ปกครอง ครู และเด็ก แต่สิ่งที่ผู้ปกครองไม่ชอบในการมีส่วนร่วมหรือต้องมาโรงเรียนคือ ความรู้สึกขัดแย้งและอคติของครูที่มีต่อผู้ปกครอง และผูกพันอยู่กับโรงเรียนอย่างเป็นทางการ ดังนั้นการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมต้องให้เป็นไปอย่างสบายเรียบง่าย ครูสามารถจัดกิจกรรมที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างน้อย 4 วิธีคือ

1. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในโรงเรียน

วิธีการดั้งเดิมและพื้นฐานที่ดีที่สุด ในการส่งเสริมแนวทางของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครอบครัว โดยวิธีการนี้เป็นการค้นหาวิธีการที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมตามความสามารถของผู้ปกครอง ซึ่งงานเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนโครงการของโรงเรียนหรือชั้นเรียน ฝ่ายบริหารสามารถส่งเสริมให้ผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครู การเป็นพี่เลี้ยงเด็ก การจัดหาทุน และร่วมทำงานธุรการ เป็นต้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารรูปแบบนี้เป็นวิธีการที่สามารถมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมักจะเป็นวิธีที่โรงเรียนควรคำนึงถึงเสมอ เมื่อจัดตั้งโครงการเพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนวิธีการมีส่วนร่วม แบบนี้ผู้ปกครองจะได้ผลประโยชน์มากมายและมีความเป็นเอกเทศมาก

2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา

วิธีการนี้ ผู้ปกครองจะต้องได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการศึกษา เช่น การวางหลักสูตร การทบทวนและการคัดเลือกตำรา การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะกรรมการและคณะกรรมการต่าง ๆ และการวางมาตรฐานในการทำงาน แนวทางแบบนี้กำลังได้รับความนิยมอย่างสูง เนื่องจากฝ่ายบริหารตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาและการตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งสมาชิกของชุมชน ผู้ปกครองและบุคคลอื่น ๆ ยังจำเป็นต้องจัดเตรียมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้ ผู้ปกครองที่ขาดทักษะในการช่วยเหลือในด้านนี้ ถ้าโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการศึกษาอย่างแท้จริงแล้ว วิธีการเช่นนี้ก็จะกลายเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง

3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา

วิธีการนี้มีวัตถุประสงค์ที่เน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมผู้ปกครองและพัฒนาคุณภาพของครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครองที่เข้าร่วมจะได้เรียนรู้ และวิธีการปฏิบัติที่เป็นการส่งเสริมครอบครัว การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะพบในโครงการ การร่วมมือของโรงเรียน ชุมชน เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน เพื่อพัฒนาโรงเรียน ควรดำเนินการ ดังนี้

3.1 ต้องสร้างความเชื่อมั่นศรัทธา การเข้าถึงชุมชนต้องเริ่มจากการสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้ชุมชนเห็น ผู้ที่จะมีบทบาทนำในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นได้คือผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการทำงาน ในการเชื่อมระหว่างโรงเรียนและชุมชน จากเรื่องเล่าจะเห็นได้ว่าการทำงานกับชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ทั้งโรงเรียนและชุมชนต้องมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เมื่อมีมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน การร่วมมือร่วมใจในการทำงานหรือร่วมแก้ปัญหาย่อมเกิดขึ้นได้ และนอกจากจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว ทั้งโรงเรียนและชุมชนยังควรจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกัน เพื่อมาร่วมช่วยกันทำงานให้บังเกิดประสิทธิผลได้อย่างดี

3.2 โรงเรียนเข้าใจปัญหาและหาวิธีแก้ไขอย่างเหมาะสม คือเมื่อโรงเรียนพบปัญหา ต้องทำความเข้าใจ มองให้เห็นสาเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้น แล้วจะพบวิธีแก้ไขที่ถูกต้องตรงจุดประสงค์ได้ในที่สุด เช่น โรงเรียนปรียาโชติพบปัญหาเด็กติดเกม แทนที่โรงเรียนจะลงโทษเด็กที่หนีเรียนไปเล่นเกม โรงเรียนพยายามทำความเข้าใจและได้พบว่าเด็กที่ติดเกมแท้จริงแล้ว พวกเขามีความเหงาเนื่องจากขาดความสัมพันธ์ในครอบครัว จึงแก้ปัญหาด้วยการพยายามเป็นสื่อกลางเชื่อมครอบครัวและเด็กให้หันมาพูดคุยทำความเข้าใจกัน ซึ่งเป็นหนทางในการแก้ปัญหาที่แท้จริง

3.3 สร้างเครือข่ายในการร่วมแก้ปัญหา จะเห็นได้ว่าปัจจัยความสำเร็จของทุกโรงเรียนที่เล่ามา หนึ่งในนั้นคือการสร้างความมีส่วนร่วม มิใช่เป็นการแก้ปัญหาโดยโรงเรียนเพียงลำพัง การสร้างเครือข่ายคือการเปิดพื้นที่ให้บ้านและชุมชนเข้ามารับรู้ และร่วมในการแก้ไขปัญหาของเด็กร่วมกัน และแน่นอนว่าความร่วมมือที่เกิดขึ้นนั้นจะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเด็กได้

3.4 หาพันธมิตรเสริมงานวิชาการ นอกเหนือจากการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นแล้ว เรายังพบว่านอกเหนือจากเครือข่ายที่บ้านหรือในชุมชน องค์กรหรือหน่วยงานในท้องถิ่นก็สามารถเข้ามามีบทบาท และโรงเรียนควรให้ความสำคัญ เพราะหน่วยงานเหล่านี้มีศักยภาพอย่างยิ่งในการเป็นแรงหนุนเสริมให้ทั้งโรงเรียน บ้าน และชุมชน สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้ลุล่วงไปได้

3.5 สร้างนโยบายเชิงรุก บริบทของโรงเรียนในพื้นที่ต่างๆ มีความแตกต่าง แต่โรงเรียนไม่ควรจะยึดเอามาเป็นอุปสรรคของการทำงาน บทบาทของโรงเรียนคือการก้าวเข้าไปหาชุมชน ไปพบ ไปสร้างความเข้าใจกับชุมชน มิใช่รอให้ชุมชนเป็นฝ่ายเข้ามาหาโรงเรียน

3.6 โรงเรียนต้องเป็นที่พึ่งของชุมชน โรงเรียนควรจะต้องมีคุณสมบัติของการเป็นผู้มีใจกว้าง คือโรงเรียนไม่สามารถแก้ไขให้ทุกอย่างดีขึ้นได้โดยลำพัง ความสำเร็จต่างๆ จะเกิดได้เมื่อโรงเรียนรู้จักเปิดใจยอมรับ ให้โอกาสกลุ่มต่างๆ หน่วยงานต่างๆ ให้เข้ามาร่วมทำงาน ร่วมแก้ไขปัญหา และต้องสร้างความรู้สึกร่วมกันดูแลรับผิดชอบ เพราะนักเรียนในโรงเรียนล้วนก็คือลูกหลานของชุมชนนั่นเอง

4. การมีส่วนร่วมในแบบสมบูรณ์

วิธีการนี้เป็นการรวมเอาส่วนต่าง ๆ ของทุกวิธีข้างต้นเข้าด้วยกัน โดยวิธีการด้านการพัฒนานักเรียน (Developmental Approach) วิธีการนี้เป็นวิธีการที่กว้างขวางมากกว่า 3 วิธีแรก อย่างไรก็ตามในวิธีการนี้ ยังให้ความสำคัญกับครอบครัวในฐานะศูนย์กลางของการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ วิธีการนี้ไม่ได้ให้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการช่วยเหลือ และสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว ผลก็คือสมาชิกทุกคนในครอบครัวล้วนแต่มีส่วนในการช่วยเหลือรวมทั้งตัวเด็ก ๆ เอง

วิธีการดังกล่าวนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้บิดา มารดา ครอบครัวและสมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งการตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียน วิธีการนี้ยังช่วยนำเสนอทางเลือกให้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลือกโรงเรียนหรือโครงการที่จะให้บุตรหลานของตนเข้าร่วม และเป็นวิธีการที่กำลังได้รับความนิยม เช่น รัฐบาลรัฐในสหรัฐอเมริกาและโรงเรียนท้องถิ่นหลายแห่ง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสามารถนำบุตรหลานเข้าสมัครเรียนในโรงเรียนได้ตามทางเลือกที่ตัวเองต้องการ ในขณะที่ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีทางเลือกในลักษณะเช่นนี้ ตามข้อเท็จจริงว่า พวกเขาคือผู้ชำระค่าเล่าเรียนให้กับเด็ก แต่ผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนรัฐบาลหลายแห่งก็ยังไม่มียทางเลือกเช่นนี้ ปัจจุบันผู้ปกครองจำนวนมากกำลังเริ่มทำเช่นนี้ ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติของสาธารณะต่อทางเลือกในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน

กิจกรรมมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (Activities for Involving Families) การจัดการกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและโรงเรียนนั้น มีทั้งกิจกรรมที่ผู้ปกครองลงมือปฏิบัติเองจนถึงเป็นผู้รับเพียงข้อมูลข่าวสารวิธีการที่โรงเรียนจัดกิจกรรมให้ง่ายและสะดวกในการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

1. กิจกรรมโรงเรียน (School Wide Activities) กิจกรรมที่เน้นให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมโดยทางโรงเรียนเป็นฐานของการจัดกิจกรรม กิจกรรมนี้ได้แก่

1.1 การประชุมเชิงปฏิบัติเพื่อแนะนำโรงเรียน วิธีปฏิบัติแบบการดำเนินงานของโรงเรียน

1.2 กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่

1.3 กิจกรรมการฝึกอบรม

1.4 กิจกรรมหารายได้ เช่น เปิดตลาดนิยมไทยเพื่อจัดตั้งกองทุนให้กับโรงเรียน เป็นต้น

1.5 กิจกรรมการแสดงของนักเรียน

1.6 กิจกรรมอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นในโอกาสพิเศษต่าง ๆ

2. กิจกรรมการสื่อสารสนเทศ (Communication Activities) กิจกรรมนี้เน้นการให้ผู้ปกครองเป็นผู้รับข้อมูลเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน เช่น นโยบาย การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนและกิจกรรมเพื่อให้ผู้ปกครองเห็นภาพรวมของโรงเรียน เห็นภาพการเรียนของเด็ก นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสารสนเทศในรูปแบบอื่นอีก ได้แก่

2.1 โทรศัพท์สายด่วน เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปกครองที่ต้องการค้นหาคำตอบเร่งด่วน รวมถึงการทำบ้านด้วย

2.2 จดหมายข่าว เป็นการสื่อสารทางเอกสารเพื่อการให้ข้อมูลแก่ครอบครัวอย่างสม่ำเสมอเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน นโยบายของโรงเรียนและดำเนินงานของโรงเรียน

2.3 โชมเพจ หน้าความรู้ทางคอมพิวเตอร์ที่ผู้ปกครองสามารถเปิดอ่านได้เมื่อต้องการ แผ่นพับข้อมูลโรงเรียนและปฏิทินการศึกษา

3. กิจกรรมการศึกษา (Educational Activities) กิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้าถึงชั้นเรียนทั้งเป็นผู้สอน เป็นผู้ช่วยครู ตลอดจนถึงเป็นที่ปรึกษาสำหรับผู้ปกครองด้วยกัน

4. กิจกรรมการบริการ (Service Activities) กิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อบริการแก่สังคม และครอบครัว ได้แก่

4.1 ห้องสมุดของเล่นและอุปกรณ์ที่ผู้ปกครองสามารถขอยืมใช้ประโยชน์

4.2 ศูนย์ดูแลเด็กทั้งที่เป็นศูนย์บริการ เพื่อการดูแลเด็กที่เป็นบริการทั่วไปและบริการเด็กกลับบ้าน

4.3 ศูนย์แลกเปลี่ยนสิ่งของที่ผู้ปกครองเหลือใช้

4.4 กิจกรรมสนับสนุนผู้ปกครองอื่น ๆ ตามความต้องการของชุมชน

5. กิจกรรมการตัดสินใจเป็นกิจกรรมของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองระดับสูงที่ผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมดังนี้

5.1 การวางแผนนโยบายโรงเรียน

5.2 การสรรหาบุคลากรทางการศึกษา

5.3 การพัฒนาการเรียนการสอนทางการศึกษา

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโรงเรียนควรเลือกการวางแผนจัดกิจกรรมมีส่วนร่วมแบบใดจึงจะเหมาะสมนั้นต้องประเมินจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม การเปลี่ยนแปลงของสภาพครอบครัว สภาพทางเศรษฐกิจสังคม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เจตคติ ความเชื่อของผู้ปกครอง นโยบายของรัฐและข้อกำหนดทางกฎหมายมาเป็นแนวทางกำหนดเป้าหมายและวางแผน ซึ่งการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม โรงเรียนควรใช้หลาย ๆ กิจกรรมประกอบกัน เพื่อให้ผู้ปกครองมีโอกาสเลือกและเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่ายขึ้น อีกประการหนึ่งกิจกรรมที่กำหนดต้องให้ความสะดวกสำหรับผู้ปกครอง โดยบางครั้งผู้ปกครองมักมองครู และโรงเรียนในฐานะหน้าที่ในการให้ความรู้ ดูแลสั่งสอนเด็กเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงจำเป็นที่ครูและโรงเรียนต้องพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมที่มีคุณค่า และมีความหมายกับความรู้สึกที่ดีของผู้ปกครองมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองนักเรียนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาสถานศึกษา รายละเอียดบทบาทของผู้ปกครองนักเรียน ดังนี้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545)

มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

มาตรา 11 บิดามารดา หรือผู้ปกครองนักเรียนมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และในสถาบันสังคมอื่น ๆ มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร หรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล
2. เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามกฎหมายกำหนด
3. การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมาย

กำหนด

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษา ชั้นพื้นฐาน มีสิทธิ ได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังนี้

1. การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลและรับผิดชอบ
2. เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด
3. การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมาย

กำหนด

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือ กับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายใน ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร หรือรู้จัก เลือกระบบภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน

จากสาระที่หยิบยกมากล่าวแสดงให้เห็นว่า เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 9,11,12,13,14,24 และ 29 ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยสรุปเป็นด้านหลัก 3 ด้าน คือ การวางแผนการจัดการศึกษา การจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นการระดม สรรพกำลังจากทุกฝ่าย โดยถือว่าเป็นภารกิจร่วมกันของทุกคนในสังคม ซึ่งหากโรงเรียน สามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์ ตามเจตนารมณ์น่าจะส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของ ประเทศดีขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

ความหมาย

ศรียา นิยมธรรม (2546 : 143) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการ เรียนรู้ว่าหมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องเกี่ยวกับกระบวนการทางจิตวิทยาซึ่งทำให้เด็กมีปัญหา การเรียนด้านต่าง ๆ คือ การอ่าน การเขียน การคิด หรือการคำนวณ รวมถึงเด็กที่มีปัญหาอัน เกิดจากความบกพร่องทางสายตา การได้ยิน การเคลื่อนไหวของร่างกายหรือปัญญาอ่อน ตลอดจนความบกพร่องทางอารมณ์ และการเสียเปรียบทางสภาพแวดล้อม

ผดุง อารยะวิญญู (2544 : 3) ได้ให้ความหมายของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ไว้ว่า เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในกระบวนการทางจิตวิทยาทำให้เด็กมีปัญหาในการใช้ภาษาทั้งในการฟัง การอ่าน การพูด การเขียนและการสะกดคำ หรือมีปัญหาในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ปัญหาดังกล่าวมิได้มีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางร่างกาย แขน ขา ลำตัว สายตา การได้ยิน อารมณ์ และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก

สรุปได้ว่า “เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities)” หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่อง ยุ่งยาก หรือความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าของกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยา ด้านความเข้าใจ การใช้ภาษา การพูดหรือการเขียน ทำให้มีความยากลำบากในการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การให้เหตุผล หรือความสามารถทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะด้านคิดคำนวณ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถของตน

ประเภทและลักษณะของความบกพร่องในการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2543 : 25 - 30) ได้กล่าวถึงประเภทและลักษณะของความบกพร่องในการเรียนรู้ไว้ว่า ในอดีตเรียกการบกพร่องในการเรียนรู้ว่า เป็นความบกพร่องทางด้านทักษะทางวิชาการ (Academic Skill Disorders) เพราะนักเรียนที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้อาจจะตามไม่ทันเพื่อนร่วมชั้นเรียนทางด้านวิชาการ อาจจะล่าหลังจากเพื่อนไปหลายปีในเรื่องของทักษะการอ่าน การเขียน หรือการคิดเลข

จากหนังสืออ้างอิง DSM IV (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) ได้ระบุประเภทของความบกพร่องในการเรียนรู้ว่าแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ความบกพร่องทางการอ่าน (Reading Disorder) เป็นความบกพร่องที่พบบ่อยที่สุดและมีผลกระทบต่อนักเรียนในวัยประถมศึกษาประมาณร้อยละ 2- 8 มักรู้จักกันในนามของ ดิสเล็กเซีย (Dyslexia) ตัวอย่างเด็กที่มีอาการบกพร่องทางการอ่าน ได้แก่ การแยกแยะหรือการจำตัวอักษร เช่น ความสับสนระหว่างตัวอักษร ม กับ น หรือตัวอักษร ถ กับ ก ทำให้การเรียนรู้เรื่องคำศัพท์เป็นเรื่องยากสำหรับนักเรียน

2. ความสามารถทางการเขียน (Disorder of Written Expression) เป็นความบกพร่องที่เรียกว่า ดิสกราเฟีย (Dysgraphia) มีลักษณะของการแสดงออกทางการเขียนค่อนข้างยากลำบากสำหรับเด็ก สาเหตุของปัญหาอาจเกิดจากการทำงานของสมองที่มีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์และประสานกันเป็นอย่างดี เพื่อที่จะใช้ในเรื่องคำศัพท์ หลักภาษา การเคลื่อนไหวมือ และความจำ ดังนั้นความบกพร่องทางการเขียนอาจมีผลมาจากปัญหาด้านใดด้านหนึ่งได้

3. ความบกพร่องทางด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics Disorder) เช่น การคิดคำนวณเลขที่เป็นขั้นเป็นตอนที่สลับซับซ้อน หรือแม้ว่าจะเป็นกาณ์เลขอย่างง่าย ๆ ก็ตาม เนื่องจากการคิดคำนวณเลขเกี่ยวข้องกับการจดจำจำนวนและสัญลักษณ์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ อาจเป็นเรื่องยากมากสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการคิดคำนวณเลข ทั้งนี้ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนและความคิดรวบยอดนั้นมีแนวโน้มที่จะปรากฏชัดตั้งแต่ในช่วงต้นๆของการเรียนและความบกพร่องที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนสูง ๆขึ้นไปมักจะเกี่ยวข้องกัปัญหาในการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

4. ความบกพร่องที่ไม่สามารถเฉพาะเจาะจง (Learning Disorder not Otherwise Specified) DSM IV ยังให้รายการความบกพร่องในการเรียนรู้ประเภทอื่นๆอีก ที่ไม่เข้ากฎเกณฑ์ของความบกพร่องในการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ซึ่งอาจจะหมายรวมถึงความบกพร่องทั้ง 3 ประเภทที่เกิดร่วมกัน หรือเป็นความบกพร่องที่ไม่ได้ต่ำกว่าเกณฑ์มากนัก

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณเลข มีแง่มุมต่างๆ ที่ซ้อนกัน และจำเป็นต้องอาศัยความสามารถของสมองหลายๆส่วนหลายๆเรื่องร่วมกัน ดังนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจเลยที่คนบางคนอาจจะมีความบกพร่องในการเรียนรู้มากกว่าหลายด้าน นอกจากนี้ยังมีความบกพร่องที่พบบรร่วมกับความบกพร่องในการเรียนรู้ ได้แก่

4.1 ความบกพร่องทางสมาธิ (Attention Disorders) เด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้ร่วมกับความบกพร่องทางด้านสมาธิ จะไม่สามารถจดจ่อและสนใจกับสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ เด็กและผู้ใหญ่บางคนที่มีความบกพร่องทางด้านสมาธิจะดูเหมือนกับเหม่อลอยฝันกลางวันมากเกินไป และเมื่อถึงความสนใจของเขาได้สำเร็จ เขาก็จะเสียสมาธิได้ง่าย วอกแวกง่าย เด็กบางคนมีความบกพร่องทางด้านสมาธิและซุกซนอยู่ไม่นิ่งมาก บางคนมีความบกพร่องทางด้านสมาธิโดยที่ไม่ซน เขาจะนั่งเฉยๆแต่มีอาการเหม่อลอย บางคนมีลักษณะที่ผลีผลาม หุนหันพลันแล่น อดทนรออะไรไม่ได้ วิ่งข้ามถนนโดยไม่มองซ้าย มองขวา อาจจะกระโดดขึ้นลงทำให้เกิดอุบัติเหตุ แขนขาหัก เป็นต้น

4.2 ความบกพร่องทางการสื่อสาร (Communication Disorders) ปัญหาการสื่อสารทางการพูดและภาษา จะเป็นตัวบ่งชี้แรกที่สุดของความบกพร่องในการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา จะมีความยากลำบากในการออกเสียงพูด การใช้ภาษาพูดเพื่อการสื่อสารหรือการเข้าใจสิ่งที่ผู้อื่นพูด นอกจากนี้การวินิจฉัยเฉพาะเจาะจงลงไปจึงเป็นไปตามลักษณะของปัญหา ได้แก่

4.2.1 ความบกพร่องทางการแสดงออกด้วภาษา (Expressive Language Disorder)

4.2.2 ความบกพร่องทางการรับรู้ภาษาและการแสดงออก (Mixed Receptive Expressive Language Disorder)

4.2.3 ความบกพร่องทางการออกเสียง(Phonological Disorder)

นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เป็นผู้ที่สติปัญญาปกติหรือสูงกว่าปกติ แต่การที่ต้องประสบกับความล้มเหลวในการเรียนนั้น เนื่องจากเกิดช่องว่าง(Gap) หรือความไม่สอดคล้องกันระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถที่แท้จริงทางสติปัญญา ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากปัญหาทางการเรียนรู้ที่เขาประสบอยู่ โดยอาจจำแนกปัญหาหรือความยากลำบากที่นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ประสบออกเป็น 4 ด้านใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ (Salend, S. J., 2005)

4.2.3.1 ความยากลำบากในการเรียนรู้ทางวิชาการ (Learning and Academic Difficulties) เนื่องจากนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้จำนวนมาก จะมีความบกพร่องหรือความยากลำบากเกี่ยวกับความจำ สมาธิ หรือการจัดระบบ จึงทำให้การเรียนรู้ทางวิชาการของนักเรียนเหล่านี้มีความอ่อนด้อยไปด้วย โดยจากงานวิจัย พบว่า นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ถึงประมาณร้อยละ 80 ที่มีปัญหาทางการอ่าน โดยปัญหาและความยากลำบากด้านการอ่านอาจเห็นได้จากการที่เด็กไม่สามารถจำรูปและเสียงของพยัญชนะได้ ไม่สามารถจำคำได้ และไม่สามารถใช้เทคนิคการเดาความหมายของคำจากบริบทได้ มีอัตราการอ่านที่ช้ามาก มีความอ่อนด้อย ในเรื่องการฟังและการอ่านเพื่อความเข้าใจ หรืออาจอ่านหลงคำ หลงประโยคหรือบรรทัด

4.2.3.2 ความยากลำบากเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร (Language and Communication Difficulties) ความยากลำบากทางด้านภาษานับเป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่งของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้ นักเรียนเหล่านี้บางคนอาจมีภาษาพูดที่มีรูปแบบไม่สมบูรณ์เหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป มีความยากลำบากในการเข้าใจความหมายของภาษา และมีความยากลำบากในการแสดงความคิดหรือความรู้สึกของตนเอง โดยจะสังเกตเห็นได้จากการที่เด็กเหล่านี้จะมีความยากลำบากในการเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ การทำตามคำสั่ง การเข้าใจคำถาม การออกเสียงคำ และการแสดงออก เพื่อให้ผู้อื่นรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองต้องการสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องที่ไม่ใช่ด้านภาษา

4.2.3.3 ความยากลำบากเกี่ยวกับการรับรู้และการเคลื่อนไหว (Perceptual and Motor Difficulties) แม้ว่านักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อาจไม่ได้มีประสาทการรับรู้ที่บกพร่อง แต่เด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่มักมีความยากลำบากในการระลึกถึงการจำแนก และการแปลความหมายสิ่งเร้าที่ได้จากการรับรู้โดยการเห็นและการได้ยิน ยกตัวอย่างเช่น นักเรียนเหล่านี้บางคนอาจมีความยากลำบากในการจำแนกรูปร่าง ลักษณะของตัวอักษร การคัดลอกงานจากกระดานดำ การทำตามคำสั่งที่มีหลายขั้นตอน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรกับเสียง การที่ต้องให้ความสนใจกับสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้อง และการต้องทำงานในช่วงเวลาที่เหลือ นอกจากนี้นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อยังมีความบกพร่องในการทำงาน

ของกล้ามเนื้อเล็กและมัดใหญ่ โดยความบกพร่องของกล้ามเนื้อใหญ่อาจแสดงออก โดยท่าทางการเดินที่ตุ้มง่าม การทรงตัวที่ไม่ค่อยสมดุล การที่ไม่สามารถจับหรือเตะลูกบอลได้ หรือการที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือเดินร่าตามจังหวะได้ ส่วนความบกพร่องของกล้ามเนื้อเล็กอาจแสดงออกถึงความยากลำบากในการตัด การติดปะรูปภาพ การวาดภาพ การลากเส้นตามรอย การจับดินสอ การเขียน การคัดลอก และการเขียนตัวเลขให้ตรงหลัก ปัญหาทางด้านการเคลื่อนไหวอีกประการหนึ่งที่อาจพบในเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้บางคน คือ การซุกซน ไม่อยู่นิ่ง (Hyperactive) ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา มีความยากลำบากในการนั่งติดที่

4.2.3.4 ความยากลำบากเกี่ยวกับพฤติกรรม อารมณ์และสังคม(Social-Emotional and Behavioral Difficulties) นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้บางคนอาจมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมและสังคม โดยจะเห็นได้จากการที่เด็กไม่เห็นคุณค่าของตนเอง การหลีกเลี่ยงการทำงานที่ได้รับมอบหมาย การแยกตัวออกจากสังคม มีความรู้สึกโดดเดี่ยว ความคับข้องใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลต่อการเรียนและการทำน่ายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามมาของเด็ก ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากการที่เด็กเหล่านี้มีความอ่อนด้อยเกี่ยวกับทักษะทางสังคม ทำให้เด็กไม่เข้าใจเกี่ยวกับ Social Cues จึงทำให้การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมีความล้มเหลว เพราะไม่รู้ว่าในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในบริบทต่าง ๆ นั้น ตนเองควรพูดหรือแสดงพฤติกรรมอย่างไร จึงจะมีความเหมาะสม

สรุปลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยภาพรวม การบ่งบอกลักษณะโดยรวมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก เพราะความหลากหลายความหมายของเด็กกลุ่มนี้ แม้นักวิชาการ นักการศึกษาหรือนักจิตวิทยาก็ยังกล่าวถึงลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปในรายละเอียด อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าลักษณะที่ค่อนข้างเด่นชัดของเด็กกลุ่มนี้ คือ ความด้อยความสามารถอย่างมากในทางภาษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการอ่าน การเขียน การสะกดคำ และการคิดคำนวณหรือการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และยังพบว่าเด็กกลุ่มนี้มักมีความบกพร่องด้านอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย เช่น ความบกพร่องทางด้านสมาธิ พฤติกรรม อารมณ์ หรือสังคม เป็นต้น

การจำแนกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ นั้น อาจจำแนกได้หลายประเภท แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับผู้จำแนกที่จะจัดหมวดหมู่ของเด็กแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถแยกประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (ผดุง อารยะวิญญู, 2544 : 22 - 26)

1. เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน (Reading Disorder) อาจมีพฤติกรรมดังนี้
 - 1.1 จำตัวอักษรไม่ได้ ทำให้อ่านเป็นคำไม่ได้
 - 1.2 จำตัวอักษรได้บ้าง แต่อ่านเป็นคำไม่ได้

- 1.3 ความสามารถในการอ่านต่ำกว่านักเรียนอื่นในชั้นเรียนเดียวกัน
- 1.4 ระดับสติปัญญาของเด็กอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยหรือสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ย เมื่อวัดโดยใช้แบบทดสอบเชาว์ปัญญาที่เชื่อถือได้
- 1.5 เด็กบางคนอาจมีความไวในการใช้สายตา
- 1.6 เด็กบางคนอาจมีความไวในการฟัง
- 1.7 พูดไม่เป็นประโยค
- 1.8 เด็กสามารถเข้าใจภาษาได้ดี หากได้รับฟังหรือมีคนอ่านหนังสือให้ฟัง หรือฟังจากเทป แต่ถ้าให้อ่านจะอ่านไม่ได้ อ่านไม่เข้าใจหรือจับใจความไม่ได้
- 1.9 อ่านคำโดยสลับตัวอักษร เช่น กบ เป็น บก
- 1.10 ไม่เข้าใจว่าตัวอักษรใดมาก่อน – หลัง ตัวอักษรโดยอยู่ทางซ้ายหรือขวา
- 1.11 ไม่สามารถแยกเสียงสระในคำได้ เช่น ระหว่างคำว่า น้ำลงกับแมลงเด็กมักอ่านคำแมลง ว่า แม-ลง เป็นต้น

เด็กกลุ่มนี้มีศัพท์ทางวิชาการว่า ดิสเล็กซิก (Dyslexic) เด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน เรียกว่าเด็กดิสเล็กซิก (Dyslexic Child) เด็กแต่ละคนอาจมีพฤติกรรมดังกล่าวมาบ้างน้อยบ้าง แตกต่างกันไป

2. เด็กที่มีปัญหาปัญหาทางการฟังและพูด (Disorder of Listening and Speaking) เด็กบางคนอาจมีปัญหาน้อยเพียงเล็กน้อย บางคนอาจมีปัญหามากในระดับที่รุนแรง แตกต่างกันไป สภาพความบกพร่องทางการฟังและการพูดนี้ เรียกว่า อะเฟเซีย (Aphasia) เด็กที่มีปัญหาเช่นนี้เรียกว่า เด็กอะเฟเซีย (Aphasic child) ความผิดปกติทางการฟังและการพูดของเด็กอะเฟเซียเป็นผลมาจากการได้รับบาดเจ็บทางสมอง (Brain Damage) เด็กเหล่านี้อาจแสดงพฤติกรรมทางการพูดดังนี้

- 2.1 มีพัฒนาการทางการพูดล่าช้า
- 2.2 ไม่เข้าใจสัญลักษณ์ทางภาษา
- 2.3 รู้คำศัพท์น้อย
- 2.4 จำแนกเสียงพูดไม่ได้
- 2.5 ใช้วิธีระงับในการพูดไม่ถูกต้องทำให้พูดไม่ชัด
- 2.6 รู้ว่าจะพูดอะไร แต่พูดออกมาเป็นคำพูดไม่ได้
- 2.7 ไม่เข้าใจคำพูดของผู้อื่น
- 2.8 พูดไม่เป็นประโยค
- 2.9 พูดไม่ถูกหลักภาษาไทย
- 2.10 ใช้คำศัพท์ไม่ตรงกับความหมายที่จะพูด
- 2.11 พูดแล้วผู้อื่นฟังไม่รู้เรื่อง
- 2.12 ไม่เข้าใจโครงสร้างภาษาไทย

3. เด็กที่มีปัญหาทางด้านการเขียน (Disorder of Writing) การเขียนถือได้ว่าเป็นทักษะสูงสุดและมีความซับซ้อนมากที่สุดในการประมวลผลข้อมูลของมนุษย์ ผู้ที่มีทักษะการเขียนที่ดีจะต้องมีความสามารถในการเรียงร้อยถ้อยคำอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามหลักภาษา เด็กที่มีความปัญหาทางการเรียนรู้เกี่ยวกับการพูดหรือการอ่าน จะมีความยากลำบากอย่างยิ่งต่อการเขียน ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1 ดิสกราฟิยา (Dysgraphia) หมายถึง การที่เด็กไม่สามารถเขียนหนังสือได้ เช่น จับดินสอไม่ได้ ลอกคำศัพท์หรือตัวอักษรหรือตัวเลขหรือรูปทรงทางเรขาคณิตจากกระดานลงบนสมุดของตนไม่ได้ หรือทำได้แต่ลายมืออ่านยาก

3.2 ความบกพร่องในการจำ (Recall Deficits) เด็กไม่สามารถจำสิ่งที่เห็นได้ เด็กอาจบอกชื่อสิ่งของได้ ในขณะที่เด็กกำลังจ้องมองสิ่งนั้นอยู่ แต่เมื่อครูนำสิ่งนั้นพ้นสายตาของเด็กไปแล้ว เด็กจำสิ่งนั้นไม่ได้ เด็กมีความสามารถในการจำด้วยสายตา (Visual Memory) ไม่ดี

3.3 ความบกพร่องทางโครงสร้างของภาษา (Syntax Deficits) เด็กเหล่านี้สามารถเรียนหนังสือได้ดี แต่หากครูให้เขียนเรียงความ เขียนรายงาน เด็กอาจทำไม่ได้ เด็กอาจมีแนวคิดที่จะเขียนแต่ไม่สามารถระบายความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นตัวอักษรได้

4. เด็กที่มีปัญหาทางด้านคณิตศาสตร์และคิดคำนวณ (Disorder of Mathematics) เด็กเหล่านี้มักมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

4.1 มีปัญหาในการบอกความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง เช่น หากมีนักเรียนในชั้นอยู่ 30 คน เด็กทั่วไปมักจะเข้าใจว่า จำเป็นต้องจัดที่นั่งให้เด็ก 30 ที่นั่ง แต่เด็กที่ความบกพร่องทางการเรียนรู้มักตอบไม่ได้ว่า เด็ก 30 คน ควรจัดที่นั่งให้กี่ที่

4.2 ไม่เข้าใจในความหมายของจำนวน เด็กอาจนับเลข 1, 2, 3, 4, 5... ได้ แต่ถ้าครูสั่งให้หยิบก้อนหินมาวางไว้ข้างหน้า 5 ก้อน เด็กจะปฏิบัติไม่ได้

4.3 ไม่เห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่ได้ยื่นกับสิ่งที่มองเห็น เด็กอาจนับเลข 1, 2, 3, 4, 5... ได้ แต่ถ้าให้นับจำนวนนกในภาพบนกระดาน เด็กจะนับไม่ได้

4.4 มีปัญหาในการจัดเรียงลำดับ

4.5 ไม่สามารถจำแนกวัตถุที่มีขนาดต่างกันในที่กองรวมกันอยู่ได้

4.6 ไม่เข้าใจปริมาณ เมื่อขนาดเปลี่ยนไป

4.7 ทำเลขไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นบวกลบคูณหาร เพียงอย่างเดียว หรือทั้ง 4 อย่าง

4.8 ไม่เข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์

4.9 ไม่เข้าใจความหมายของตัวเลขที่นำมาเรียงกันในทางคณิตศาสตร์ การเรียงตัวเลขต่างกัน มีความหมายต่างกัน เช่น ไม่เห็นความแตกต่างระหว่าง 20 กับ 02 หรือ 42 กับ 24 เป็นต้น

4.10 ไม่สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนในการคำนวณได้ เช่น ในการบวกเลขสองหลัก ไม่เชื่อว่าจะต้องบวกหลักหน่วยก่อนแล้วจึงบวกหลักสิบ เป็นต้น

4.11 ไม่เข้าใจความหมายของการชั่ง ตวง วัด

4.12 มีปัญหาทางการอ่านแผนที่และกราฟ

4.13 มีปัญหาทางการทำเลขโจทย์ปัญหา

5. เด็กที่มีปัญหาทางด้านกระบวนการคิด และการให้เหตุผล (Disorder of Thinking and Reasoning) อาจแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับกระบวนการคิด การให้เหตุผล ดังนี้

5.1 ไม่สามารถบอกความแตกต่างของสิ่งที่มองเห็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวัตถุ 2 อย่าง หรือมากกว่ามีขนาดลักษณะคล้ายคลึงกัน

5.2 ไม่สามารถบอกความแตกต่างของเสียงที่ได้ยินได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสียงที่คล้ายคลึงกัน หรือหากบอกได้ก็ไม่แน่นอน บางทีบอกได้ บางทีบอกไม่ได้ เป็นต้น

5.3 ไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนใหญ่

5.4 มีความจำไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นความจำระยะสั้น หรือความจำระยะยาว จึงทำให้เด็กบางคนได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเด็กปัญญาอ่อน ทั้ง ๆ ที่เขาควรได้รับการจัดสันว่า เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

5.5 ไม่มีความอดทนในการประกอบกิจกรรมเลย หรือหากมีก็มีมากจนเกินไป จนบางครั้งทำให้ยากแก่การทำให้เขาเลิกกิจกรรมที่กำลังทำอยู่

5.6 จำสิ่งที่มองเห็นได้ แต่หากนำสิ่งของนั้นให้พันสายตาแล้ว เด็กจะจำสิ่งนั้นไม่ได้เลย มีพฤติกรรมเหมือนไม่เคยพบเห็นวัตถุนั้นมาก่อน

5.7 ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ทนไม่ได้ที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวัน

5.8 มีพฤติกรรมเหมือนถูกควบคุมโดยสิ่งที่อยู่ภายนอก เด็กบางคนจึงไม่สามารถควบคุมตนเองได้ เสียสมาธิง่าย เพราะสนใจสิ่งอื่นที่อยู่นอกห้องเรียนเสมอ

5.9 ไม่สนใจสิ่งที่อยู่รอบตัว หรือสนใจจนเกินไปจนยากแก่การที่จะดึงความสนใจของเด็กออกจากสิ่งของนั้น ๆ

5.10 มีการเคลื่อนไหวที่ เคลื่อนไหวอยู่เสมอไม่สามารถอยู่นิ่งเฉยได้นาน

6. เด็กที่มีปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้องไม่สามารถจำเพาะเจาะจงได้ (Correlation of Learning Disabilities) นอกเหนือจากประเภทของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ทั้ง 5 ประเภทแล้ว ยังมีความบกพร่องหรือปัญหาด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจเกิดร่วมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ

6.1 ความบกพร่องทางด้านสมาธิ

6.2 ความบกพร่องทางการรับรู้

6.3 ความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว

การคัดแยก เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เพื่อเรียนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอแนะการคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 23 – 30)

1. การคัดกรอง/คัดแยก (Identification) และประเมิน (Assessment) นักเรียน การคัดแยกและประเมินเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ นับเป็นกระบวนการที่สำคัญเพราะนอกจากจะเป็นการจัดประเภทเด็กเข้ารับบริการทางการศึกษาพิเศษตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้แล้ว ยังเป็นการช่วยให้เด็กได้รับบริการทางด้านการศึกษาที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนการสอน สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก(Assistive Technology) การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน รวมทั้งการให้บริการความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากหลายสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้อง (Multidisciplinary Team) โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยครูผู้สอน ผู้ที่มีความสามารถในการวินิจฉัยเด็ก และผู้เชี่ยวชาญด้านปัญหาทางการเรียนรู้ สำหรับสมาชิกอื่น ๆ ในทีม อาจประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักบำบัดการพูดผู้ปกครอง เป็นต้น

2.1 การสังเกต เด็กต้องได้รับการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนปกติจากสมาชิกในทีมประเมินอย่างน้อยหนึ่งคน โดยการสังเกตมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กได้แสดงออกในชั้นเรียน

2.2 เกณฑ์ที่ใช้ประกอบการตัดสินใจว่าเด็กมีปัญหาทางการเรียนรู้หรือไม่โดยเกณฑ์เหล่านี้ประกอบด้วย

1. ทีมต้องพิจารณาความไม่สอดคล้องกันอย่างมากระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับระดับสติปัญญาที่แท้จริงของเด็กในด้านใดด้านหนึ่ง หรือมากกว่าหนึ่งด้านต่อไปนี้เป็น คือ ทักษะการอ่าน ความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน การคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ การให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ การแสดงออกทางการเขียน การแสดงออกทางการพูด และความเข้าใจในสิ่งที่ฟัง

2. คณะกรรมการอาจไม่ต้องคัดแยกกว่าเด็กที่ได้รับการประเมินเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ถ้าไม่สอดคล้องกันอย่างมากระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับระดับสติปัญญาที่แท้จริงของเด็ก อันเป็นผลมาจากความบกพร่องทางการเห็น ความบกพร่องทางการได้ยิน ความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ความบกพร่องทางสติปัญญา ความบกพร่องทางอารมณ์ หรือความต้อโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ

3. คณะกรรมการต้องบันทึกว่าเด็กต้องมีโอกาสในการได้รับการศึกษาที่เหมาะสม

3. การเขียนรายงาน คณะกรรมการต้องจัดทำรายงานที่มีการบันทึกข้อมูลในด้านต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น และในรายงานต้องมีการกำกับว่าผลการประเมินดังกล่าวผ่าน

ความเห็นชอบจากคณะกรรมการทุกคน จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การคัดแยกและประเมินเด็กมีความสำคัญมากและในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวอย่างแท้จริง โดยมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย เกี่ยวกับการคัดแยกและประเมินเด็กที่ทุกรัฐต้องถือปฏิบัติ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการพัฒนาแบบทดสอบที่สามารถใช้ประกอบการประเมินเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ไว้อย่างกว้างขวาง โดยแบบทดสอบที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไป ได้แก่

3.1 แบบทดสอบความสามารถทางสติปัญญา (Intelligence Tests)

3.2 แบบทดสอบความสามารถทั่ว ๆ ไปทางด้านกรอ่าน (General Reading Tests)

3.3 แบบทดสอบเพื่อวินิจฉัยความสามารถทางด้านกรอ่าน (Diagnostic Reading Tests)

3.4 แบบทดสอบความสามารถทั่ว ๆ ไปทางวิชาการ (Comprehension Batteries of Academic Tests)

3.5 แบบทดสอบเพื่อวินิจฉัยความสามารถทางวิชาการ (Diagnostic Academic Tests and Test Batteries)

3.6 แบบทดสอบความสามารถทางด้านกรเคลื่อนไหว (Motor Tests)

ในประเทศไทย แม้ว่าการคัดกรอง/คัดแยกและประเมินเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ที่ผ่านมา อาจต้องอาศัยบุคลากรทางกรแพทย์เป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามได้มีนักกรศึกษาบางท่านได้พัฒนาเครื่องมือคัดกรอง/คัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ขึ้นโดยเครื่องมือดังกล่าวได้มีผู้นำไปใช้และอ้างอิงถึงมากขึ้น เช่น แบบคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งพัฒนาโดย ศาสตราจารย์ศรียา นิยมธรรม และแบบสำรวจปัญหาในการเรียน ซึ่งพัฒนาโดย ศาสตราจารย์ ดร. ผดุง อารยะวิญญู ภาควิกรกรศึกษาพิเศษคณะกรศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นอกจากนี้กระทรวงกรศึกษาได้จัดทำคู่มือการคัดแยกและส่งต่อคนพิการเพื่อรับกรศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้กับทางโรงเรียนในการปฏิบัติ โดยเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมของเด็กใน 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมโดยรวม ด้านพฤติกรรมกรเรียนภาษาไทยและด้านพฤติกรรมกรเรียนคณิตศาสตร์ (กระทรวงกรศึกษาธิการ, 2545 : 23)

สรุปได้ว่า การคัดแยกเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เป็นการคัดแยกเด็กด้วยรูปแบบต่าง ๆ จากการทดสอบกรเรียนรู้ หรือกรประเมินพฤติกรรมของครูผู้สอนที่อยู่ใกล้ชิด การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง หรือกรให้แพทย์วินิจฉัยพฤติกรรมกรเรียนรู้ เพื่อหาทางช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้อย่างถูกต้อง

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

การจัดการศึกษาพิเศษของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในสังคมอเมริกา สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งในหลายประเทศที่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการและเด็กที่เรียนช้า(ทัศนีย์ หาญพล, 2552 : 32) เนื่องจากมีปัญหาการเรียนรู้ (Learning Disabilities) นับตั้งแต่ ค.ศ. 1975 มาจนถึง ค.ศ.1991 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ประกาศกฤษฎีกา รวม 4 ฉบับ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษเพื่อให้เกิดความยุติธรรมทัดเทียมของเด็กผู้มีความพิการทางกายไปจนถึงทางสมอง ตั้งแต่วัยอนุบาลไปจนถึงระดับเตรียมอุดมศึกษา ทั้งยังกำหนดบทบัญญัติอีก 2 ฉบับ เพื่อเน้นความศักดิ์สิทธิ์และคุ้มครองเด็กพิการและครอบครัวซึ่งจะได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่จากกฤษฎีกาที่ได้ประกาศไว้ รวมไปถึงการตีความของหน่วยงานที่จะเข้ามามีส่วนร่วมจัดการและบริหารการเงินของการจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กประเภทนี้ไว้อย่างชัดเจน

การมีบทบัญญัติทางกฎหมายคุ้มครองเด็กและการศึกษาพิเศษนี้ ก็เพื่อให้สอดคล้องกับข้อความตามรัฐธรรมนูญของประเทศในย่อหน้าแรกซึ่งระบุว่า คนอเมริกันทุกคนจะต้องมีความเสมอภาคกันในด้านต่าง ๆ ด้านหนึ่งที่สำคัญคือมีโอกาสทัดเทียมทางด้านการศึกษา เพื่อบรรลุจุดประสงค์สุดท้ายของชีวิตแบบอเมริกันคือให้มีชีวิตที่สุขสม การดำเนินการเพื่อให้มีผลตามความมุ่งหมายดังกล่าว ก่อให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจัดการศึกษาพิเศษของแต่ละรัฐ ลักษณะปลีกย่อยของการจัดการอาจมีความแตกต่างแต่โดยนโยบายหลัก การนิยาม การดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับการตีความของบทรัฐธรรมนูญและบทบัญญัติของกฎหมายตามที่รัฐบาลประกาศใช้ มีผลบังคับให้ทุกรัฐมีทิศทางเดียวกันในการปฏิบัติงาน

การจัดห้องเรียนเฉพาะในโรงเรียนของแต่ละเขตเมือง มี 3 แบบคือ

1. ครูการศึกษาพิเศษเข้าไปช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมดา ทำหน้าที่เหมือนอาจารย์กวดวิชา

2. ห้องเรียนพิเศษ อำนวยการศึกษาเป็นบางวิชาโดยกำหนดแผนการศึกษาเป็นรายบุคคล(Individual Guide Education, IEP) ซึ่งประเมินจากการทดสอบ 2 – 3 แบบต่อเด็กคนหนึ่ง ๆ ว่าเด็กจะออกจากห้องเรียนปกติมาเรียนในห้องเรียนพิเศษวันละกี่นาที รวมเป็นกี่นาทีต่อ 1 สัปดาห์ ทั้งมีวัตถุประสงค์ระยะสั้นระยะยาว มีผลบังคับว่าเด็กจะสัมฤทธิ์ผลทางด้านใดเมื่อเข้ามาเรียนพิเศษในห้องนี้จะใช้การประเมินผลว่าเด็กบรรลุเป้าหมายความรู้ที่กำหนดใช้นี้หรือไม่ แค่นั้น อย่างไร

3. ห้องเรียนไม่แบ่งระดับชั้น ห้องเรียนประเภทนี้จะจัดไว้เฉพาะกลุ่มการศึกษาพิเศษของการเรียนช้า หรือปัญหาพฤติกรรมที่มีความคล้ายและใกล้เคียงกัน รวมไปถึงเด็กที่มีปัญหาความผิดปกติทางสมองด้วย ครูผู้สอนในห้องเรียนลักษณะนี้ต้องผ่านการฝึกอบรมและทดสอบมาอย่างดีและผ่านการกลั่นกรองจากแผนการศึกษาของแต่ละรัฐว่ามีประสิทธิภาพและได้รับใบอนุญาตทางการศึกษาพิเศษต่าง ๆ นี้

การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

1. ใครคือนักเรียนเรียนช้า และเด็กเรียนช้าในตอนเริ่มเรียนจะมีปัญหาการเรียนรู้ตลอดไปหรือไม่ สาเหตุของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ได้เสนอแนะว่า
 - 1.1 ปัญหาการเรียนรู้จะพบได้ทั้งในวัยเด็กในโรงเรียนและในวัยผู้ใหญ่
 - 1.2 เด็กเรียนช้าในตอนแรกที่เริ่มเรียนวิชาใหม่ ๆ บางวิชา อาจไม่ใช่เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เสมอไป
 - 1.3 ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้สามารถได้รับการแก้ไขให้พ้นจากภาวะปัญหาทางการเรียนรู้ได้ ถ้าได้รับการตรวจสอบถึงปัญหาและแก้ไขได้อย่างถูกต้องวิธีในทันทีที่ทราบว่าคุณเรียนประสบภาวะขัดข้องในการเรียนรู้
 - 1.4 ถ้าตรวจสอบภาวะการขัดข้องในการเรียนรู้ให้เร็วเท่าไรก็ยิ่งเป็นผลดีแก่ผู้เรียนเพราะปัญหาของการเรียนรู้ ถ้าปล่อยไว้นานไปจะทำลายพัฒนาการทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่ยอมรับความผิดพลาด การเกลียดตัวเอง และจะให้เติบโตเป็นผู้ไม่กล้าทำอะไร โดยเกรงว่าจะพบแต่ความล้มเหลว

2. เมื่อเด็กวัยอนุบาลหรือประถมศึกษาปีที่สี่ถึงปัญหาและการขัดข้องของการเรียนรู้ ครูมีวิธีการตรวจสอบปัญหาและการขัดข้องของการเรียนรู้ ครูมีวิธีการตรวจสอบปัญหาที่แท้จริงของเด็กอย่างไร

2.1 ถ้าเด็กมีปัญหาขัดข้องทางวุฒิภาวะไม่เป็นไปตามระดับพัฒนาการ เป็นต้นว่า เด็กอนุบาลระบายสีไม่เป็น จับดินสอสีไม่ถูก ไม่รู้จะเริ่มต้นระบายสีลูกไก่อย่างไร หรือใช้กรรไกรไม่เป็น อาจเป็นเพราะเด็กคนนั้นไม่เคยฝึกพื้นฐานของการใช้นิ้วมือมาก่อน ครูอาจฝึกทักษะพื้นฐานเหล่านั้นให้ก่อน ดูผลว่าดีขึ้นหรือไม่ ถ้ายังไม่พัฒนาอาจดูต่อไปถึงด้านอื่น ๆ อีก เป็นต้นว่าการเลี้ยงดูที่บ้านข้อมูลเหล่านี้ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และอาจต้องใช้เวลาฝึกทักษะพื้นฐานที่ถูกละเลยไปตามวัยอันควร

2.2 ถ้าเด็กมีปัญหาขัดข้องทางการเรียนรู้เรื่องทิศทาง การปฏิบัติตามคำสั่ง ก่อนหลังในเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือคำสั่งซับซ้อน ครูอาจจะตรวจสอบการฟัง นักจิตวิทยาของโรงเรียน อาจใช้ข้อสอบประเมินผลความเข้าใจภาษาและพัฒนาการทางความคิดรวบยอด การประเมินผล ความเข้าใจอาจวัดไปถึงการรับรู้ทางกายที่เป็นนามธรรม เช่น คำว่า โขคร้าย ทารุณ นากลับ เป็นต้น

2.3 พัฒนาการทางภาษาที่มีความแตกต่างในระดับของการเรียนรู้จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าเด็กมีความขัดข้องในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

2.3.1 การบรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนควรใช้คำง่าย ๆ และควรใช้คำเต็ม ๆ ที่นักเรียนมีความคุ้นเคย รวมทั้งมีการนำเสนอเนื้อหาเป็นขั้นตอนย่อย ๆ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้และเข้าใจได้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

2.3.2 มีการทำสัญญาในการเรียนร่วมกันระหว่างนักเรียนกับครู

2.3.3 หลีกเลี่ยงการให้งานเดี่ยว หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน รวมทั้งกิจกรรมที่ใช้เวลานาน โดยกิจกรรมที่ดีควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน

2.3.4 ลดจำนวนภาระงานเพื่อหลีกเลี่ยงการบั่นทอนกำลังใจของผู้เรียน

2.3.5 สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านการเรียนรู้ คะแนนจากการทดสอบควรเป็นจำนวนข้อที่ถูกต้องจากจำนวนข้อของความพยายาม เช่น ให้โจทย์ไป 20 ข้อ ถ้านักเรียนทำถูก 7 ข้อ ควรคิดว่าเด็กทำถูก 7 ข้อ จาก 12 ข้อ มากกว่าที่จะคิดว่าเด็กทำถูก 7 ข้อ จาก 20 ข้อ (ครูคาดหวังเพียง 12 ข้อ ก็พอแล้ว) ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีขึ้น

2.3.6 ใช้เทปบันทึกเสียงคำสั่ง โดยเฉพาะคำสั่งทำภาระงานที่เป็นข้อความยาว ๆ

2.3.7 ให้เพื่อนช่วยอธิบายภาระงานหรือคำสั่งในการทำงาน

2.3.8 ให้เวลาในการทำแบบทดสอบเพิ่มมากขึ้น

2.3.9 ใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับการฝึกเกี่ยวกับเนื้อหา คำศัพท์ การสะกดคำ

2.3.10 ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Groups) เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กทุกคนโดยไม่มีการยกเว้น

2.3.11 ขออาสาสมัครจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้อาวุโสที่เกษียณอายุแล้ว สำหรับการทบทวนเนื้อหา หรือทักษะในวิชาสังคมศึกษาหรือวิทยาศาสตร์ โดยการอ่านบทเรียนบันทึกเทปให้เด็กฟัง หรืออาจอ่านให้เด็กฟังโดยตรง

2.3.12 ให้งานที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามระดับความสามารถของผู้เรียน

2.3.13 ให้ข้อมูลย้อนกลับกับนักเรียนในรูปของกราฟ หรือแผนภูมิ

2.3.14 ใช้รูปแบบคำสั่งที่เป็นมาตรฐาน เช่น การจับคู่ การเติมคำในช่องว่าง และ สำหรับการใช้คำสั่งรูปแบบใหม่ ๆ จะมีความเป็นไปได้มากขึ้นเมื่อเด็ก ๆ เหล่านี้ได้ถูกพัฒนาแล้ว

2.3.15 งานที่แบ่งเป็นกลุ่ม ๆ (Group Learning Tasks) จะช่วยลดจำนวนของสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ ยกตัวอย่างเช่น สี่กลุ่มของสามเดือน ดูเหมือนว่าจะน้อยกว่าการที่ต้องเรียนรู้ครั้งเดียวสิบสองเดือน การเรียนรู้สามเดือนที่เป็นฤดูหนาว คำสี่คำที่มีสองพยางค์ หรือคำห้าคำที่มีความหมายว่าการเคลื่อนที่ เป็นต้น

2.3.16 เพื่อเพิ่มความตั้งใจให้กับนักเรียนให้ใช้คำช่วย (Cue Words) เช่น “นักเรียนมองทางนี้” “นักเรียนฟังคุณครูก่อน” และ “พร้อมหรือยัง” นอกจากนี้อาจใช้ท่าทางเช่น การยกมือ การชี้ เป็นต้น

2.3.17 ใช้เทคโนโลยี เช่น เทปบันทึกเสียง เครื่องฉายข้ามศีรษะ วีดิโอ คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นการให้ทางเลือก หรือเพิ่มเทคนิควิธีการสอนในการนำเสนอบทเรียน หรือ ทบทวนความคิดรวบยอดที่ได้นำเสนอไว้ในบทเรียน

2.3.18 ไขบอร์ดความรู้ (Bulletin Boards) ในการติดข้อมูลที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความคิดรวบยอด เนื้อหาในบทเรียน และพัฒนาความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน

2.3.19 เทคนิคการสอนทางเลือก (Alternative Teaching Techniques) การบรรยาย ครูจะต้องให้กรอบของการบรรยาย และในการบรรยายควรใช้แผ่นใสหรือกระดาน ดำนำเสนอให้นักเรียนได้มองเห็นควบคู่ไปด้วย สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้การฟัง หรือสื่อที่ใช้การมองเห็น (Audio or Visual Media) ครูต้องแนะนำสื่อก่อนการใช้ พร้อมทั้งทบทวนจุดประสงค์ของการนำเสนอ และควรจัดให้นักเรียนที่มีปัญหาทางด้านกรฟังอยู่ใกล้ ๆ กับแหล่งเสียง การอภิปราย ครูควรเขียนประเด็นการอภิปรายลงในกระดาน แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อให้ อภิปรายร่วมกันภายในกลุ่ม เกม ครูควรออกแบบเกมโดยคำนึงถึงการพัฒนาทักษะที่ต้องการ เป็นอันดับแรกในการเล่นเกมน่าสนใจ ใช้คำสั่งง่าย ๆ ชัดเจนได้คำสั่งที่สำคัญ ๆ ด้วยสีต่าง ๆ หรืออาจ ใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่ออนุญาตให้นักเรียนเตรียมเกมของตนเอง

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ครูผู้สอนหรือ ผู้เกี่ยวข้องจะต้องทราบสาเหตุของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และหาแนวทางที่ แก้ปัญหาหรือพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

เบญจมาศ ทรัพย์มีชัย (2548 : 88 - 93) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปทุมธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านความรู้ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้ปกครองสามารถให้ข้อมูลนักเรียนในการประเมินผลตามสภาพที่เป็นจริง สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ หลังจากทราบผลการประเมิน เพื่อให้ให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้ดีขึ้น ให้คำแนะนำในการประเมินตนเองของนักเรียนด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ช่วยนักเรียนแก้ปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อน

2. ด้านความประพฤติ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับมาก คือ ผู้ปกครองพร้อมที่จะรับฟังปัญหาและให้คำแนะนำ การฝึกให้นักเรียนรู้จัก ทำความเคารพผู้ใหญ่ ฝึกให้รู้จักการทำความสะอาดทุกส่วนของร่างกาย การระวังภัยอันตราย

นำทิพย์ เสือสารรัตน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชนกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน 3 ฐานะ คือ

1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะผู้ร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา โดยเป็นผู้ปกครองอาสาในกิจกรรมพิเศษ

2) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะผู้เสริมประสบการณ์แก่นักเรียน พบว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยการจัดหาหนังสือภาพ ดูแลแนะนำให้เด็กทำการบ้าน

3) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในฐานะผู้สนับสนุนสถานศึกษา พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุนในเรื่องการทำความเข้าใจ และให้ความร่วมมือตามข้อกำหนดของโรงเรียน

ปณิตตา พุทธิพันธ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการและการได้มีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา จังหวัดชลบุรี พบว่าความต้องการและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิริเพ็ญ เย็นจิต (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนบ้านกะสัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่าการมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานเข้ามามีบทบาทให้มากยิ่งขึ้นร่วมมือกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยสถานศึกษาควรให้ข้อมูลที่ตรงไปตรงมาแก่ชุมชน ควรเชิญบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาร่วมตัดสินใจ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่าได้แสดงความคิดริเริ่ม วางแผนร่วมกับทีมงานในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมคือ แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น กำหนดบทบาทให้ชัดเจน ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาและใช้ทรัพยากรบุคคลในด้านสติปัญญา ปัญหาการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า ได้รับสวัสดิการในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จที่เกิดขึ้นแก่สถานศึกษาและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนคือ ให้เกียรติและยอมรับฟังความคิดเห็นของชุมชน จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน ผู้ปกครอง สร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า มีส่วนร่วมในการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของบุคคลและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประเมินผลปฏิบัติงานของโรงเรียน แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมคือ ผู้บริหารร่วมสร้างความเข้าใจ สร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้น แต่งตั้งให้ชุมชนเป็น

คณะกรรมการร่วมประเมินการปฏิบัติงานของชุมชน จัดประชุมประจำและรายงานความก้าวหน้าผลงานทางวิชาการให้ชุมชนทราบ

ประนอม ถาวรสิน (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนปฐมวัยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีความต้องการในการจัดการศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านครูและพี่เลี้ยงเด็ก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านความปลอดภัย ด้านอาหารและสุขภาพ และด้านการบริการ เมื่อจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครองพบว่ามีความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการมีความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยรวมมากกว่าอาชีพธุรกิจกับอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้างและอื่น ๆ เมื่อจำแนกตามระดับวุฒิการศึกษาของผู้ปกครองพบว่า มีความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ปกครองที่มีระดับวุฒิการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษามีความต้องการในการจัดการศึกษาปฐมวัยมากกว่าผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

รวริชดา เนื้อทอง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแสงหิรัญ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแสงหิรัญ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและรายได้ต่อเดือนอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนแสงหิรัญ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จันทร์หา รุ่งฟ้า (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนอนุบาลศรีวัฒนาวิทยา อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว พบว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามสถานภาพของผู้ปกครองด้านอาชีพ โดยรวมและรายด้านการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และจำแนกตามสถานภาพของผู้ปกครองด้านระดับการศึกษาโดยรวมและรายด้านมีการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ชนิษฐา เปรมพงษ์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุตร โรงเรียนเครือคณะภคินีพระหฤทัยของพระเยซูเจ้าแห่งกรุงเทพฯ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษที่โรงเรียนจัดขึ้น ผู้ปกครองเข้าร่วมการปฐมนิเทศมากที่สุด รองลงมาเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาและกิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาพนักเรียน น้อยที่สุด ตามลำดับ การได้รับ

ความรู้จากการอบรม ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับนโยบายการเรียนการสอนของโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาเป็นการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และการเลือกซื้อของเล่นสำหรับเด็กน้อยที่สุด ตามลำดับ ส่วนการรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน ผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลข่าวสารจากทางจดหมาย มากที่สุด รองลงมา สมุดสื่อสาร และจากคณะกรรมการโรงเรียน น้อยที่สุด ตามลำดับ

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประสบการณ์แก่นักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก ผู้ปกครองได้จัดหาหนังสือภาพให้เด็กดูมากที่สุด รองลงมา เป็นการอ่านหนังสือให้เด็กฟังก่อนนอน และการพาเด็กไปห้องสมุดน้อยที่สุด ตามลำดับ การมีส่วนร่วมในการเสริมความรู้ให้สอดคล้องกับสิ่งที่เด็กเรียนรู้จากโรงเรียนและการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน ผู้ปกครองได้ดูแลทำการบ้านมากที่สุด รองลงมาเป็นการสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กเรียนมา และการจัดหาสื่อการเรียนให้ น้อยที่สุด ตามลำดับ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายของเด็ก ผู้ปกครองส่งเสริมให้เด็กออกกำลังกายมากที่สุด รองลงมา เป็นการฝึกให้เด็กรักษาความสะอาดของร่างกาย และสอนให้เด็กรับผิดชอบงานบ้านตามความเหมาะสม น้อยที่สุด ตามลำดับ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ และสังคมของเด็ก ผู้ปกครองส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเองมากที่สุด รองลงมา เป็นการฝึกให้เด็กช่วยเหลือตนเอง และการให้เด็กรับผิดชอบงานบ้านตามความเหมาะสม น้อยที่สุด ตามลำดับ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก ผู้ปกครองสนใจในการอ่านและการเขียนของลูก มากที่สุด รองลงมา เป็นการสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กสนใจและช่วยค้นแหล่งเรียนรู้ น้อยที่สุด ตามลำดับ

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนสถานศึกษา พบว่า ผู้ปกครองให้ความร่วมมือสนับสนุนและปฏิบัติตามข้อกำหนดของโรงเรียนมากที่สุด รองลงมา เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัคร ส่วนการเข้ามาเป็นวิทยากร มีส่วนร่วมน้อยที่สุด ตามลำดับ

ไปรยา ศุภจิตร์ (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนวัดชินวราราม อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า บทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการติดต่อสื่อสารในครอบครัว ค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ด้านความสนใจเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ ความกระตือรือร้นของครอบครัวในการแก้ปัญหาการเรียน การจัดสภาพแวดล้อมส่งเสริมทางวิชาการและการปลูกฝังความรับผิดชอบในครอบครัว ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบบทบาทของครอบครัวในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสถานะผู้ปกครอง สถานภาพของผู้ให้ข้อมูลระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว

ชัชวาล ดวงมณี (2553 อ้างถึงใน สุริยเดว ทริปาตริ, 2554 : 75) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนของผู้ปกครองโรงเรียนคลองหนองใหญ่ สำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนของผู้ปกครองโรงเรียน คลองหนองใหญ่ สำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ทั้ง 5 ด้าน คือ ก้านการอบรมเลี้ยงดูใน ฐานะผู้ปกครอง ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านกับ โรงเรียน ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติม และด้านการสนับสนุนเสริมกำลังใจนั้น โดย ภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน การส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนมากที่สุด ได้แก่ ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน รองลงมาได้แก่ ด้านการอบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครอง ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติม และด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนของ ผู้ปกครองจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ปกครองเพศชายและเพศหญิง มีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองที่มีอายุแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 2 ด้าน คือ ด้านการ อบรมเลี้ยงดูในฐานะผู้ปกครองและด้านการส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยพบว่า ผู้ปกครองที่มี การศึกษาระดับปริญญาตรีมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับ นักเรียนไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของการไม่มีเวลาให้ลูกเนื่องจากทำงานกลับบ้านดึก ผู้ปกครองขาดการติดต่อสื่อสารกับครู การติดตามผลการเรียนรู้ได้จากนักเรียนทางเดียว ความ ยากจนขาดทุนทรัพย์และนักเรียนขาดความมั่นใจไม่กล้าแสดงออก ไม่มีเหตุผลและไม่เชื่อฟัง พ่อแม่

4. แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนของผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครอง นำเสนอในเรื่องของการพยายามให้เวลากับลูกมากขึ้น สอบถามเกี่ยวกับการเรียนในแต่ละวัน หาหนังสือที่ลูกชอบอ่าน แนะนำให้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีสาระ ช่วยแก้ปัญหาและให้กำลังใจ และ หาโอกาสพบปะพูดคุยกับคุณครูอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการเสนอให้โรงเรียนสอนพิเศษเพิ่มเติม แก่นักเรียน

สมนึก พลอยประดับ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสมคิดจิตต์วิทยา จังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนสมคิดจิตต์วิทยาโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านธุรการ บุคลากร และกิจกรรมนักเรียน ด้านวิชาการ ส่วนด้านอาคารสถานที่และสัมพันธ์ชุมชนในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพและรายได้ของผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

หลุยส์ (Louise, 1998 4551 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของพ่อแม่และครอบครัว ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรม พบว่าพ่อแม่และผู้ปกครองต้องการมากกว่าการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง คือต้องการเข้าไปเป็น หุ่นส่วนในการช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมกันระหว่างครอบครัวกับกิจกรรมที่จัดไว้ พ่อแม่มีความคาดหวังที่จะร่วมให้คำแนะนำแก่บุตร ให้เงินช่วยเหลือและตัดสินใจในการร่วมออกแบบโครงการและบริการสำหรับบุตรหลานและครอบครัว และเขาพบว่าสิ่งที่พ่อแม่สามารถช่วยได้มากที่สุด คือ การให้ความรู้เฉพาะทาง ทักษะและความรู้สึกที่รับจากกิจกรรม การประเมินผลและการบริการโดยตรงสำหรับบุตร และสรุปได้ว่าพ่อแม่ควรมีความรู้ในการให้ความช่วยเหลือในช่วงเวลาเย็น วันหยุด ส่วนชุมชนต้องให้ความช่วยเหลือด้านข่าวสาร

โลเปซ และ อิลมา (Lopez; & Irma, 1998 : 1877 -A, อ้างถึงใน สุวัช พานิชวงษ์, 2546 : 69) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพการณ์มีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระบบสองภาษา จากการศึกษาพบว่าพ่อแม่สนับสนุนบุตรเรียนสองภาษาและหลายวัฒนธรรมทั้งที่บ้าน โรงเรียนและชุมชน เพื่อเป็นการสืบทอดสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมประเพณี และสิ่งที่ไม่ได้เป็นวัฒนธรรมและประเพณี พ่อแม่ทุกคนมีความต้องการทางการศึกษาสูงมาก ต้องการให้บุตรจบการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ สำหรับภาษาอังกฤษนั้นเป็นภาษาแม่ซึ่งเด็กสามารถพูดได้ตั้งแต่กำเนิด ดังนั้นภาษาที่สองจึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถอ่านเขียนและใช้เป็นภาษาที่สองรองจากภาษาอังกฤษ

ฟินส์ (Finn, 1998 : 20 - 24, อ้างถึงใน เบญจมาศ ทรัพย์มีชัย, 2548 : 58) ศึกษาเกี่ยวกับผู้ปกครองควรจะมีส่วนร่วมในการเรียนจึงจะได้รับผลสำเร็จ ข้อตกลงของผู้ปกครองมี 4 ประการ คือ 1. การจัดระเบียบการตรวจสอบการบริหารเวลาของนักเรียน 2. การช่วยนักเรียนทำการบ้าน 3. การแนะแนวในโรงเรียน 4. การส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมเสริมการอ่าน ผู้ปกครองควรเอาใจใส่นักเรียนในการส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนอย่างจริงจัง

แฟนทูลโซ, ไทท์ และชายด์ส (Fantuzzo, Tighe; & Childs, 2000 : 367-374) ศึกษาแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของครอบครัว : การประเมินพหุระดับของการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการศึกษาของวัยรุ่นตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยของการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น 3 โครงสร้าง ได้แก่ การมีส่วนร่วมที่มีฐานมาจากโรงเรียนการมีส่วนร่วมที่มีฐานมาจากบ้าน และการประชุมร่วมกันระหว่างบ้านและโรงเรียน และผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของเด็กปฐมวัยมากกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อยกว่า

พีนา (Pena, 2000 : Abstract) ได้ศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของครอบครัวภายในสิ่งแวดล้อมโรงเรียนและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเชื้อสายแมกซิกัน-อเมริกา ด้วยวิธีสัมภาษณ์ครู ผู้บริหารและผู้ปกครอง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประชุมผู้ปกครองในกิจกรรมโรงเรียน ระดับประถมศึกษา กับนักเรียน 618 คน ครูกับผู้บริหาร 31 คน และครอบครัวที่เป็นกรณีศึกษา 12 ครอบครัว พบว่า ปัจจัยสำคัญการมีส่วนร่วมในทัศนะผู้ปกครองคือ ภาษาต่างกัน เนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ใช้ภาษาสเปนขณะที่โรงเรียนครูสอนเป็นภาษาอังกฤษซึ่งผู้ปกครองไม่เข้าใจ เบื้องหน้าวัฒนธรรมที่แตกต่างระดับการศึกษา

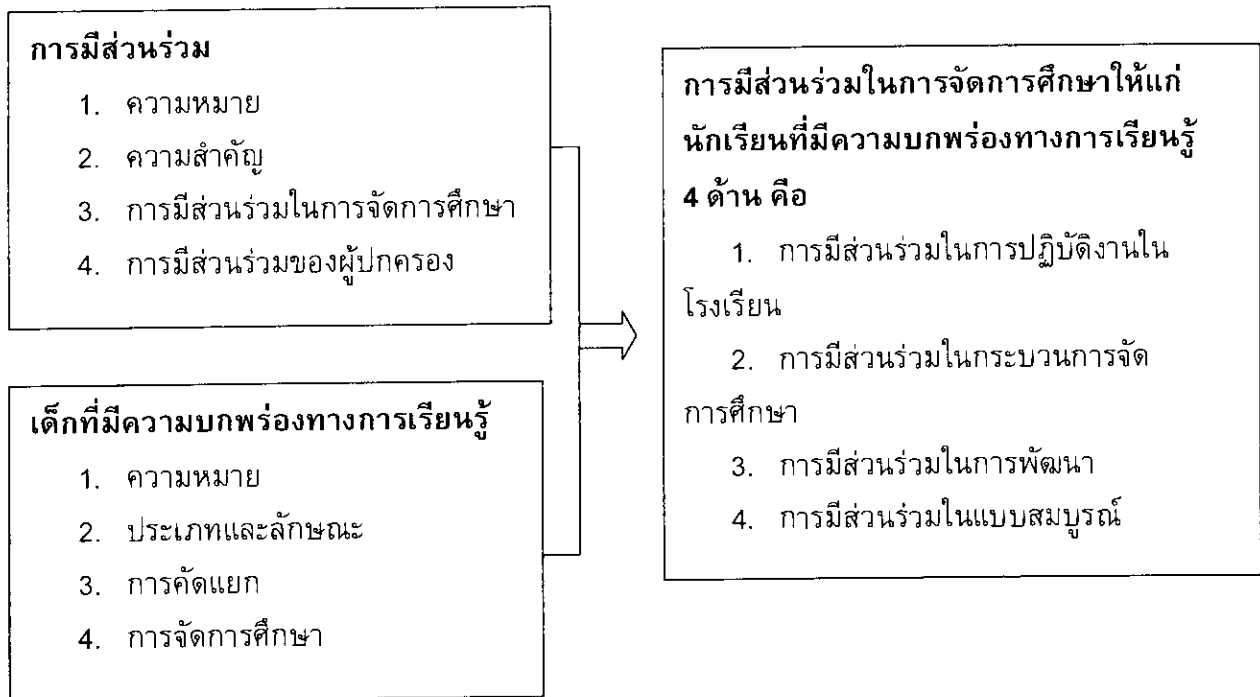
โกลด์ (Gold, 2000 : 295) ได้ศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเน้นการให้ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ปกครองและนักการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐฟิลาเดเดลเฟีย ผลการศึกษาพบว่าการจัดการของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัวกับโรงเรียนเพื่อเป้าหมายการเสริมสร้างการอ่านออกเขียนได้และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชุมชน ทำให้ผู้ปกครองได้รับรู้เกี่ยวกับชุมชน ดังนั้นการสร้างหุ้นส่วนและความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักการศึกษาทำให้เกิดทรัพยากรที่มีคุณค่า

พอลท์ (Pauline, 2003 : Abstract) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในนโยบายและการดำเนินงานของโรงเรียนใน Malawi; ความสมดุลของภูมิปัญญาท้องถิ่น นโยบายระดับชาติและความสำคัญของหน่วยงานระหว่างประเทศ พบว่า Malawi ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา แต่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และพบว่าคนในชุมชนไม่ค่อยกระตือรือร้นในการช่วยเหลือโรงเรียน ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาก็เนื่องมาจากชุมชนไม่เข้มแข็ง โรงเรียนอยู่ไกลชุมชน ชุมชนนั้นมียุทธศาสตร์หลายโรงเรียน บางโรงเรียนไม่มีคุณภาพ ชุมชนไม่สนใจและชุมชนขาดแรงกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของโรงเรียนหรือบางแห่งมีหน่วยงานของรัฐมาช่วยเหลือมากเกินไป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่ช่วย ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้อย่างดีแต่ในการที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบถึงความต้องการ และความสนใจของผู้ปกครอง ซึ่งผลจาก

การศึกษาในครั้งนี้จะช่วยให้โรงเรียนจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ได้แนวทางในพัฒนาการเรียนรู้อันได้ถูกต้องเหมาะสมอันจะส่งผลถึงคุณภาพของการบริหารโรงเรียนด้วย

กรอบแนวคิด

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย